

Jorge Martí

V isitar Roma permet constatar el que ja hem repetit al llarg d'aquests articles: Roma és moltes ciutats simultànies i, alhora, Roma és alguna cosa més que una ciutat. La pluralitat i complexitat d'aquesta ciutat ha inspirat cineastes molt diferents que ens han mostrat, amb més o menys fortuna, una visió multiforme i diversa d'aquesta bella i indefinible ciutat. I al mateix temps, cadascun d'ells ha convertit la ciutat en un símbol de la seva pròpia visió del món, ja que, de fet, Roma és sobretot una metàfora de l'ésser humà, de les seves mesquineses i de les seves gestes heroiques, és a dir, de la seva Història.

Aquella lluminosa successió de vinetes turístiques que ens va mostrar William Wyler, auxiliat per una entranyable Audrey Hepburn i un simpàtic Gregory Peck, a *Vacances a Roma*, no té res a veure amb les foscos diürnes d'aquell anònim carrer romà on Anna Magnani mor abatuda pels trets dels soldats alemanys, al film *Roma, città aperta*, de Rossellini. Ara bé, qui ha visitat amb una mica de calma aquesta ciutat, qui s'ha deixat seduir pels seus carrers sorollosos, qui s'ha submergit en la contemplació de les seves places on cada pedra és un bocí de la història d'Europa, sap que, en certa manera, totes dues Romes existeixen, que totes dues Romes són, fins a cert punt, reals. Aquesta paradoxa resulta molt aclaridora de la complexa idiosincràsia d'aquesta ciutat que es resisteix a explicacions simplificadores.

Federico Fellini a *Le notte de Cabiria* (1957), influït encara pel neorealisme, ens relata les peripècies d'una prostituta romana, Cabiria, que es mou entre la perversitat i la tendresa, amb el refons d'una Roma inhòspita. Dos anys després rodarà *La dolce vita* (1959) en què els mateixos escenaris es convertiran en un decorat estilitzat destinat a accentuar el *glamour* dels personatges. Quan Marcello Mastroianni queda enlluernat davant una exuberant Anita Ekberg que es banya a la Fontana de Trevi, Fellini està més a prop de la Roma

que retrata W. Wyler que de la Roma esquerra que inspirà Roberto Rossellini, Vittorio De Sica, o ell mateix en altres films anteriors. Fellini sabia prou bé que ambdues realitats conviuen simultàniament a Roma. Fellini, que en realitat havia nascut a Rímmini (ciutat a què dedicà una de les seves millors pel·lícules, *Amarcord*, del 1974) estava enamorat de Roma com solament ho podem estar els que no hi hem nascut. I el que és encara més important, va entendre les seves contradiccions amb una lucidesa que no deixa de sorprendre en les seves pel·lícules.

Abans de finalitzar aquesta sèrie d'articles, m'hauré de referir a un altre director nascut, com Fellini, fora de Roma però que va fer d'aquesta ciutat un element fonamental d'inspiració de moltes de les seves pel·lícules, Pier Paolo Pasolini. Gran coneixedor dels barris baixos de Roma i del seu argot, Pasolini va assessorar Fellini en els diàlegs de *Le notte de Cabiria* i va escriure el guió de molts films ambientats a Roma, com, per exemple, *La commare seca* (1962) de Bernardo Bertolucci. Pasolini es va estrenar com a director amb dos films prou interessants com *Accatone* (1961) i *Mamma Roma* (1962), rodats amb una aparent indisciplina que resultava extraordinàriament convincent per mostrar la confusió brillant i colorista, alhora que caòtica, que ofereixen els carrers de Roma. A *Accatone*, Pasolini, molt influït pel cine neorealista, va utilitzar actors aficionats i va escriure en dialecte un guió que mostrava amb cruesa i lirisme la vida i la mort d'un pinxo dels barris baixos romans. *Mamma Roma*, interpretada per Anna Magnani, mostrava una realitat igualment cruel amb un lirisme que serà un dels trets característics del seu estil com a director. A *Mamma Roma* una de les escenes més importants transcorre al mercat ambulat de Porta Portese, el mateix que Vittorio De Sica ens mostra a la seva pel·lícula *Ladri de Biciclette*, quan el protagonista del film hi va, acompanyat pel seu fill, amb l'esperança de trobar la bicicleta que li acaben

de robar.

Podríem parlar durant pàgines i més pàgines d'una ciutat tan complexa i fascinant com Roma i no acabaríem de donar mai una descripció convincent. En realitat, la diversitat i la riquesa de contrastos que defineix la màgia de Roma la podem trobar a qualsevol ciutat del món: París, Nova York, Barcelona, Lisboa, Londres, etc. Però aquesta complexitat, a Roma, es manifesta en un grau superlatiu. Tal vegada és per això que Roma ha seduït des de sempre els estrangers que s'hi han acostat, des dels erudits grecs que arribaven com a esclaus a l'antiga metròpoli de l'Imperi, per tal d'educar els fills dels patricis de la ciutat, fins als viatgers del nostre segle. Josep Pla, al seu llibre *Cartes d'Itàlia*, descriu, amb l'encert que sempre el caracteritza, les sensacions que li produeixen totes les ciutats italianes que ha visitat. Parla de totes, excepte, precisament, de Roma. Amb Roma no s'atreveix. Conscient de la impossibilitat de copsar amb paraules el seu encant, la deixa respectuosament de banda. Tal vegada sigui l'actitud més intel·ligent, perquè, com el mateix Pla diu al seu llibre: "*Roma és una cosa a part i ha d'ésser vista -potser-com una cosa a part.*"

